

Zajímavý je tu mj. poukaz na to, že užití základních číslovek při numerické kvantifikaci může být jak přesné, tak vágní. Např. řekneme-li že Český národní korpus má sto milionů slov, může jít buď o udání přesného počtu sto milionů jednotek, anebo o údaj přibližný (kdy nehraje roli to, zda je v korpusu např. o sto slov více nebo méně). Po různých způsobech exaktní nebo vágní kvantifikace numerické se probírají různé neurčité kvantifikátory jako *mnoho, mnozí, množství, hromada, moře; několik, nemnoho, několikrát* aj.

V následujících kapitolách se autorka věnuje výkladům o vágnosti v oblasti stupňování, specifikace (či identifikace) času a prostoru a v oblasti personality. Zajímavý je tu např. poukaz na značnou vágnost časového určení *v současnosti* či *v současné době*. K tomu lze podotknout, že je otázka, zda alespoň v některých případech bychom neměli být méně vágní a říkat spíše např. *v uplynulých deseti letech* či *za poslední dva roky* anebo *od r. 2000* apod.

Kniha o vágnosti jazyka od profesorky Sabine Dönninghausové stojí jistě za přečtení; jednak přináší mnohé poučení nejen z historie badatelského přemítání nad vágností v jazyce, v myšlení a v komunikaci, ale poskytuje i mnohou inspiraci k dalšímu bádání.

František Štícha

Zlínská konference ke 100. výročí úmrtí Františka Bartoše

František Bartoš, dialektolog, pedagog a národopisec – tak zněl název konference ke 100. výročí úmrtí jednoho z našich významných zakladatelů dialektologie i národopisu. Osobnosti, která podstatně formovala kulturní dění na Moravě koncem 19. a počátkem 20. stol. Mezioborové setkání současných badatelů vracející se k jeho odkazu se uskutečnilo ve Zlíně 25. a 26. dubna 2006 v budově bývalého Kolektivního domu.

Konference byla nejvýznamnější částí projektu: *Rok Františka Bartoše*, který vznikl ve spolupráci Muzea jihovýchodní Moravy Zlín a Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně. Navázala na setkání, jež proběhlo v roce 1966. Sešli se tady představitelé různých společenskovedních oborů, aby se pokusili o kritiku Bartošova díla s výhledem na perspektivy v budoucím bádání. Komplexní obraz o Fr. Bartošovi, vznikající na základě jednotlivých referátů, bychom mohli rozložit do několika tematických okruhů: etnograf, lingvista, pedagog, významný představitel společenského života, člověk.

Úvodní referát s názvem *Naše bartošovská bilance (mezi dvěma konferencemi)* přednesl etnograf a odborný pracovník Muzea jihovýchodní Moravy Karel P a v l i š t í k. Kromě první „bartošovské“ konference, která proběhla v 60. letech, informoval o reedici Bartošova díla, již uskutečňuje Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně. V etnografické tematice s názvem příspěvku *Dílo Františka Bartoše v českém národopise* pokračoval Richard J e ř á b e k. Poukázal na tu skutečnost, že i když byl Bartoš v národopise samoukem, je považován za zakladatele lokální regionální monografické studie. Zdůraznil však, že dnes je z pohledu vědy nejvíce ceněn jako dialektolog. Bývalý ředitel Valašského muzea v přírodě v Rožnově p. Radhoštěm Jaroslav Š t í k a přednesl

zajímavý příspěvek nazvaný *František Bartoš a hranice mezi Valašskem a Laškem*. Položil si otázku, zda Laši jako etnografická skupina vůbec existovali. Jana P o s p í š i l o v á si v referátu *Sbírka Naše děti po 120 letech* všimla nadčasovosti Bartošovy studie věnované dětskému folkloru.

„Hudební“ blok zahájil Dušan H o l ý svým *Resumé o neuskutečněné reedici Bartošových písňových sbírek*. Podle jeho slov k tolik žádané reedici písňových sbírek nedošlo kvůli zániku nakladatelství Panton v roce 1989. Jiří L u s k a se v referátu *Národní písně moravské nově nasbírané jako pramen pro nápěvovou analýzu* zaměřil na tonální a melodickou charakteristiku lidových písní zachycených Bartošem. O dlouholeté spolupráci Leoše Janáčka a Františka Bartoše se zmiňoval příspěvek Jarmily P r o c h á z k o v é s názvem *Janáčkovy záznamy a jejich redakce ve třetí Bartošově sbírce*. Muzikologickou a hudebněfolkloristickou tematiku ukončila Judita K u č e r o v á zajímavým referátem *Odkaz Františka Bartoše v hudební pedagogice*. Kromě jiného uvedla, že už Bartoš dbal na to, aby byly dětem během výuky vysvětlovány obsahy písní.

Dobové reakce na dílo Františka Bartoše analyzoval příspěvek Lucie U h l í k o v é a Martiny P a v l i c o v é. Pavlicová připomněla, že už ve své době byl mezi vědeckou veřejností nejvíce ceněn jako filolog. Jeho Dialektologie moravská byla v roce 1890 oceněna v Petrohradě. Lingvistické problematice se věnoval referát Rudolfa Š r á m k a *František Bartoš a slovní zásoba nářečí na Moravě*, který přednesla Jana M. Obrovská-Tušková. Šrámek vyjádřil ve svém příspěvku Bartošovi uznání. Připomněl, že zejména z Dialektického slovníku moravského I, II (1905, 1906) dialektologové stále čerpají. O vysoké úrovni nářečního slovníku svědčí několik skutečností: do slovníku byly poprvé zařazeny různé slovní druhy (spojky, citoslovce); u slovníkových hesel je pečlivě zpracováno sémantické pole; je zde zachycena terminologická slovní zásoba, slang, frazeologie; slovník u hesel uvádí frekvenci, dobové hodnocení, stylistické hodnocení; propria jsou dobře lokalizována. Názvy tratí zachycených ve slovníku jsou v současné době využívány k tvorbě slovníku moravských pomístních jmen. Na přednesený referát navázala Stanislava K l o f e r o v á příspěvkem *Bartošova dialektologie moravská a Český jazykový atlas*. Zdůraznila, že z Bartoše čerpal např. B. Havránek, J. Gebauer a také Český jazykový atlas. Už Bartoš si všímal nivelizačních tendencí mluvy českých měst. Připustila, že jeho dílo mělo také své meze dané dobou. Lingvistickou problematiku uzavřel referát Jany M. O b r o v s k é - T u š k o v é a Ivy K o l á ř o v é nazvaný *Klasifikace morfologických a syntaktických jevů v učebnicích F. Bartoše ve světle gramatického učiva v současných učebnicích*. Za východisko si autorky zvolily *Skladbu jazyka českého* (1895) a *Novou rukověť správné češtiny* (1901). Tušková poukázala na to, že i když byla *Skladba* původně učebnicí pro střední školy, má vysokou úroveň, jedná se o širší gramatický výklad. Poznamenala, že Bartošovy jazykové příručky odrážejí také dobové puristické snahy.

Jana M. Obrovská-Tušková zároveň otevřela pedagogický blok. Markéta P a v l i š t í k o v á na ni navázala příspěvkem *Z pedagogického odkazu Františka Bartoše*. Připomněla to, že byl výborným pedagogem. Ve vzdělávání kladl důraz na psychologii, kritizoval knihy vydávané pro děti nazývaje je „didaktickými sprostotami“. Své názory na český jazyk, pedagogiku, kulturní dění zveřejňoval v *Listech filologických*, v *Časopise Matice moravské*, v časopise *Národ a škola*, *Komenský*, *Obzor* apod. František H ý b l referátem *Počátky českých středních škol na Moravě v poslední třetině 19. století a František Bartoš* zdůraznil, že se Bartoš jako ředitel jednoho ze dvou českých moravských gymnázií výrazně zasloužil o rozvoj českého školství. Podporoval studenty na studiích, organizoval dobročinné aktivity. Miloš M e l z e r zase v příspěvku *Korespondence*

Jana Evangelisty Kosiny s Františkem Bartošem zajímavě hovořil o tom, že si téměř denně psal dopisy s Janem Kosinou, ředitelem gymnázia v Olomouci.

Historik umění Tomáš Mikuláščík v referátu *Ilustrátoři děl Františka Bartoše* vzpomněl výtvarníky Mikoláše Alše a Adolfa Kašpara, kteří dotvářeli atmosféru Bartošových knih. Z pohledu památkové péče zazněl příspěvek Věry Kovářů *Bartošův odkaz a dnešek (Stavební kultura na Zlínsku)*. Vyšel z Bartošova popisu lidové architektury v knize *Lid a národ* a byl doplněn o ukázkou existujícího domu z Březnice. Martin Šimša se v příspěvku *Bartošův styl práce, využití pramenů, jejich kritika a zastoupení v pozůstalosti* zaměřil na uspořádání Bartošovy pozůstalosti. Mnoho materiálu z Bartošovy pozůstalosti dodnes není zpracováno. Podotkl, že ediční práce by neměla končit u publikovaných prací, ale u nepublikovaných.

O tom, že významně zasahoval do různých sfér společenského života, svědčil také příspěvek Andreji Zobačové *František Bartoš, Vladimír Štátný a časopis Obzor*. Zobačová se zmínila o korespondenci Fr. Bartoše a Vl. Štátného, katolického kněze a básníka, redigujícího časopis *Obzor*. Milada Písková si ve svém referátu *František Bartoš a Vincenc Prasek* všimla toho, že život těchto výrazných osobností kulturního dění na Moravě měl podobný scénář. Osobnostní kvality Františka Bartoše, jako jsou skromnost, dobročinnost, zbožnost, vyzdvihl Karel Altman v referátu *František Bartoš, občan štouřalovský*. Hovořil rovněž o recesistickém spolku Bartošových přátel v Besedním domě v Brně „Obec Štouřalov“. Příspěvek ve formě „dopisu“ Františku Bartošovi s názvem *V čom je pes zakopaný? Pocta Františkovi Bartošovi* napsal a přednesl slovenský referent Juraj Hamar. Zajímavý referát nazvaný *Místopisné vzpomínky na Františka Bartoše* nabídli účastníkům konference zaměstnanci zlínské knihovny Jiří Michalík a Pavla Gajdošíková. Připomněli, že Zlín by neměl být jen městem Tomáše Bati, ale také městem Františka Bartoše.

Konference byla důstojným ohlédnutím za dílem Františka Bartoše. Avšak je velká škoda, že bylo předneseno, jak při diskusi podotkl i Josef Kolařík, tak málo lingvistických referátů. Příspěvky vyšly ve sborníku a jsou k dispozici v Muzeu jihovýchodní Moravy. František Bartoš díky svému entuziasmu a výjimečně nadanému duchu zasahoval hned do několika vědních oborů, a stal se řádným členem České akademie věd a umění. Proto není náhodou, že se k jeho památce vracíme také v periodiku Akademie věd České republiky.

Hana Goláňová

Vzpomínka na Josefa Hrbáčka

Těsně před Vánoci zaskočila bohemistickou veřejnost smutná zpráva, že dne 19. 12. 2006 po krátké, těžké nemoci zemřel Josef Hrbáček.

Jméno tohoto vynikajícího lingvisty a vysokoškolského pedagoga je čtenářům Naší řeči jistě velmi dobře známé; na stránkách tohoto časopisu totiž publikoval několik desítek statí a byl dlouholetým členem redakční rady. Podívejme se však na jeho osobnost i z jiných úhlů pohledu.

Josef Hrbáček pocházel z rodiny středoškolského profesora. Již během svého studia na gymnáziu v Přerově se dostával do užšího kontaktu s českým jazykem a literaturou (jak sám vzpomínal,